

Abeceda novca

Interaktivna izložba o svijetu novca

ABECEDA NOVCA

Upoznavajući se sa svijetom novca, na ovoj ćeš izložbi doživjeti i saznati mnogo toga novog, zanimljivog i uzbudljivog.

Kako bi mogao/la sudjelovati u sadržajima, zabaviti se i naučiti nešto novo, prilikom obilaska izložbe dobit ćeš karticu kojom ćeš se koristiti kao karticom štednog računa. Karticom se možeš služiti na svim „stanicama“, pomoću nje zaraditi novac, trošiti ga, štedjeti ili uložiti u robu, dionice te provjeriti stanje na svom računu.

Važna napomena:

Na svakoj „stanici“ možeš samo jednom zaraditi ili potrošiti novac.

Tek kad prođeš sve dijelove izložbe, možeš započeti novi krug obilaska.

Kad poželiš završiti započetu izložbu, obavezno uzmi s pisača svoj izvod s računa.

Tako ćeš znati koliko si novca zaradio/la, uštedio/la i potrošio/la.

Molimo te, poslije obilaska izložbe karticu obavezno vrati Muzeju kako bi se njome mogli koristiti drugi posjetitelji. Hvala!

TEHNIČKI MUZEJ
ZAGREB • HRVATSKA

Muzej

+ Razmjena

Prije nego što su nastala prva stalna naselja, ljudi su živjeli u manjim grupama i sami proizvodili sve što im je bilo potrebno za život.

Kad su počeli graditi prva stalna naselja, ljudi su započeli i s raspodjelom poslova. Neki su postali zemljoradnici, dok su drugi izučavali različite zanate.

Tada su ljudi počeli razmjenjivati proizvode, a to činimo i danas.

Što ti razmjenjuješ?

Zaokruži:

Kovani novac tijekom povijesti

Na kovanicama su otisnuti različiti motivi. Tako su se kroz povijest na kovanicama često prikazivali portreti vladara.

Napravi i ti frotaž (otisak preko reljefne površine) s neke od kovanica koju si našao/la u kovčegu s blagom.

Uzmi komadić folije, stavi je preko novčića i polako prelazi preko nje drvenim štapićem dok se ne preslikaju svi detalji. Na ovaj način možeš preslikati obje strane novčića.

Ispiranje zlata

Možeš li pronaći 8 skrivenih zlatnih grumenaca?

Još u antičko doba ispiralo se zlato iz rijeka. Znaš li da se i u Hrvatskoj može naći zlato?

Zlato je otkriveno na starim slavonskim planinama Papuku, Krndiji, Psunju i Požeškoj gori, Samoborskoj gori i u pijesku potoka Ludvića, u kojemu su ispirači zlata našli zlatne pločice dužine 5 mm i debljine 1 mm. Najpoznatija nalazišta zlata na području Hrvatske bila su u nanosima rijeka Drave i Mure. Ispiranje zlata u tim rijekama datira još iz davnih vremena. Postoje podaci da se u dolini Drave zlato ispiralo još od 1440. do 1560. godine. Pisani dokumenti svjedoče da se ondje zlato ispiralo i u vrijeme grofova Zrinskih 1553. godine. Zlato se nalazilo u koritu Drave na potezu od Maribora do Barča, a u dolini Mure između Podturna i Legrada.

Zlato i ispiranje zlata u Hrvatskoj ima višestoljetnu tradiciju, a vještina ispiranja prenosila se s koljena na koljeno.

U 19. stoljeću počela je tzv. zlatna groznica. U Americi, Australiji i Južnoj Africi veliki broj ljudi pokušavao se obogatiti ispiranjem zlata. Za ispiranje zlata i danas se koriste okrugle posude za ispiranje.

Prilikom ispiranja, posuda se napuni talogom, pješčanim muljem s dna neke rijeke i polako se okreće ukruć. Okretanjem i mućkanjem dolazi do razdvajanja grumenčića zlata od mulja, pijeska i kamenčića. Lakši elementi postupno ostaju na rubu posude, dok čestice zlata, koje su teže, padaju u sredinu na dno posude.*

Kovani novac kroz povijest

Znaš li...

... da je Dubrovačka Republika tijekom više od pet stoljeća (1294. - 1803.) kovala novac koji danas predstavlja izuzetnu numizmatičku vrijednost u Hrvatskoj i svijetu. Poznate kovanice iz tog perioda su **škude** i **libertine**.*

... da je **banski denar** (banovac), koji su kovali nasljednici hercega Andrije u razdoblju 1235.-1384., cijenjen zbog svog sastava i finoće izrade – kovan je od finog srebra u kovnicama u Zagrebu i Pakracu.*

... da riječ „**drahma**“ znači „ono što ruka uhvati“? U antičkoj Grčkoj postojali su obični šiljasti komadići metala bez utisnutog motiva koji su se koristili kao sredstvo plaćanja. Pod pojmom „drahma“ podrazumijevala se puna šaka tih komadića metala.

... da su Mlečani 1193. godine novčić (dukat) na kojem je bila otisnuta slika Krista nazivali „**matapan**“? Poslije su tako nazivali mala pakiranja slatkiša, točnije kutijice sa slikom tog novčića, u kojima je bio spakiran slatkiš od badema, šećera i ružine vodice. Upravo je od imena tog paketića i njegova slatkog sadržaja s vremenom nastala riječ „**marcipan**“.

... da riječ „**keš**“ potječe od staroindijske riječi „**karsh**“? Označavala je mjeru težine kojoj je odgovaralo 176 zrna žitarica.

...da je riječ „**dolar**“ izvedenica od riječi „**talir**“?

...da su „**šinderlinzima**“ krajem srednjeg vijeka nazivani pfenizi, koji su svojom malom vrijednošću uzrokovali gospodarsku krizu u Štajerskoj?

.....

Ovdje možeš označiti odgovore iz računalnog kviza

☐ kovanice   ☐ štedna knjižica   ☐ kauri školjke

☐ zato što je kovani novac uvijek zveckao u džepovima

☐ zato što su kovači novca neprestano štrajkali

☐ zato što je teško nositi velike količine kovanog novca

☐ ledenice   ☐ igluj   ☐ kızına☐ tekući novac   ☐ kreditne kartice   ☐ igraće karte☐ likovi vladara i bogova / boginja
☐ poznati glumci / glumice
☐ automobili☐ zlato, srebro   ☐ bakar   ☐ plastika☐ kraljevi (kraljice)/
carevi (carice)   ☐ trgovci/
trgovkinje   ☐ seljaci/
selianke

- ☐ da su ljudima zaista potrebni proizvodi koji su se koristili za razmjenu
- ☐ da materijal za razmjenu bude istog oblika
- ☐ da svi proizvodi budu iste boje

☐ marka   ☐ kuna   ☐ euro

☐ upitom u banci

☐ vrijednost je naznačena na samoj novčanici ili kovanici

☐ budući da je njihova vrijednost svakog dana različita, nemaju stalnu vrijednost

Trgovina

Kupnja

Sastavi popis namirnica koje su ti potrebne i kupi samo te proizvode.

U kupnju ne treba ići praznog želuca jer nas glad obično navede da kupujemo više nego što je potrebno.

Pažljivo pogledaj i razmotri odnos cijene, kvalitete i količine proizvoda te razmisli prije zaključka.

Blizu blagajne često se u malim i šarenim pakiranjima nalaze razni proizvodi koji nas mame na kupnju. Budi pažljiv i bira samo proizvode koji su ti zaista potrebni.

Razmisli je li kupnja cijelog pakiranja zaista uvijek isplativa. Dogada li ti se često da dio proizvoda iz velikog pakiranja završi u smeću?

Ovdje možeš sačuvati svoj bon za blagajnu!

Oznake kvalitete

Oznake kvalitete daju informacije o proizvodu i sastavu odgovarajuće robe. U trgovini izložbe možeš pronaći sljedeće oznake kvalitete:

Fair trade ili pravedna trgovina

Oznaka "Fair trade ili pravedna trgovina" na proizvodu potvrđuje da ljudi koji proizvode, beru ili isporučuju taj proizvod primaju odgovarajuću naknadu za

svoj rad. Uz to, jamči se da u proizvodnji nisu sudjelovala djeca.

proizvod i ne mogu se ponuditi tijekom cijele godine. Pojedini sastojci za proizvodnju mogu se dokupiti iz druge države.

Na primjer, majica je izrađena u Hrvatskoj, ali je pamuk uvezen iz druge države.

Bio – Organski uzgojeno

Kod organski uzgojenih proizvoda ne koriste se kemikalije štetne za ljudsko zdravlje. Proizvodi se vrlo strogo kontroliraju.

Kod mesa i proizvoda od mlijeka pazi se na to da su životinje uzgojene na odgovarajući način u kontroliranim uvjetima.

Jeftini proizvodi

Posrijedi su uglavnom proizvodi vlastitih robnih marki velikih lanaca supermarketa. Roba je jeftinija jer se proizvodi i prodaje u velikim količinama, ali kod nekih proizvoda ne obraća se pažnja na „Fair trade ili pravednu trgovinu“, odnosno na organski uzgoj.

Proizvedeno u Hrvatskoj

Za proizvode proizvedene u Hrvatskoj put do trgovine vrlo je kratak. Hrvatski proizvodi kao što su trešnje, mandarine, jagode ili drugo voće i povrće sezonski su

Proizvodi poznatih robnih marki

Neki proizvodi nose nazive poznatih robnih marki koje ljudi vole kupovati. Za neke robne marke spremni su puno platiti.

Ti proizvodi ne moraju potjecati iz pravedne trgovine (fair trade) i ne moraju biti organski proizvedeni. Ne govore nužno o kvaliteti proizvoda niti o uvjetima rada.

ZA ONE KOJI ŽELE ZNATI VIŠE:

Hrvatska Gospodarska komora hrvatskim proizvodima dodjeljuje sljedeće dvije oznake:

Hrvatska kvaliteta

Znak „Hrvatska kvaliteta“ za kupce predstavlja jamstvo da se radi o proizvodima koji pripadaju u sam vrh svjetske ponude u svojoj klasi.

Izvorno hrvatsko

Hrvatski proizvodi koji su tradicionalno obilježje hrvatske kulture i autohtonosti nose znak „Izvorno hrvatsko“, a radi se o jedinstvenim proizvodima.

Kviz „Trgovina“

Kako se treba ponašati za vrijeme kupovine?

- ☐ kupujem samo ono što mi zaista treba i što mogu priuštiti
- ☐ kupujem samo velika pakiranja
- ☐ kupujem sve što poželim

Što se podrazumijeva pod troškovima života?

- ☐ novac za stan, hranu, odjeću
- ☐ novac za odmor
- ☐ novac za hobi

Kod kojih proizvoda treba obratiti posebnu pažnju na oznaku za „fair trade ili pravednu trgovinu“?

- ☐ kava, čaj, kakao, čokolada
- ☐ alati
- ☐ ski oprema

Što je točno kada su u pitanju prehrambeni proizvodi iz Hrvatske?

- ☐ prijevozni put je kratak
- ☐ pomažemo hrvatskim poljoprivrednicima
- ☐ u njihovoj su proizvodnji sudjelovala djeca

Što je točno u vezi s jeftinim proizvodima?

- ☐ svi su porijeklom iz Hrvatske
- ☐ ne zna se jesu li proizvođači pošteno plaćeni
- ☐ svi imaju zeleno pakiranje

Što znači „Uvjeti za držanje životinja koji odgovaraju vrsti?“

- ☐ mnogo životinja na malo prostora
- ☐ dovoljno prostora za istraživanje i zdrava hrana
- ☐ mjesto u kavezu ravnomjerno je raspodijeljeno

Budžetiranje znači:

- ☐ dobro raspoređivanje novca
- ☐ pošteno raspoređivanje novca
- ☐ brzo trošenje novca

Oznaka „Fair trade ili pravedna trgovina“ znači da ljudi koji su proizveli ovu robu:

- ☐ rade u tvornici
- ☐ dobili su poštenu naknadu za svoj rad
- ☐ malo su zaradili

Kad vidiš „bio“ oznaku na prehrambenom proizvodu, to znači:

- ☐ da je proizveden organski, odnosno na prirodan način bez umjetnih hibrida i sintetičkih sredstava za oprašivanje bilja
- ☐ da je proizveden u Hrvatskoj
- ☐ da se može proizvoditi samo u Hrvatskoj

Oznake kvalitete daju informaciju o:

- ☐ veličini proizvoda
- ☐ boji proizvoda
- ☐ načinu ili mjestu proizvodnje proizvoda

Tko zarađuje na tenisicama?

Kako bismo mogli kupiti sve što nam je potrebno, postoje proizvođači različitih proizvoda. Proizvodnja svakog proizvoda podrazumijeva i određene troškove povezane s nabavom sirovina, plaćama radnika, pakiranjem i prijevozom proizvoda do trgovine. Kad proizvod stigne u trgovinu, troškovi se povećavaju za plaće prodavača, troškove poslovnog prostora, reklama i slično. Zato je cijena proizvoda u trgovinama viša u odnosu na troškove same proizvodnje. Svi sudionici proizvodnog lanca žele zaraditi svoju plaću. Ima poduzeća kojima je jedino zarada važna i zbog toga zanemaruju dobre uvjete rada svojih radnika ili kvalitetu proizvoda. A ima i poduzeća koja posebno vode računa o tome da njihovi zaposlenici imaju dobre uvjete rada, kao i da su odgovarajuće plaćeni.

Tko sve zarađuje na tenisicama koje je proizvela poznata robna marka i koje koštaju 300 kuna (-100%)?

Ukupni troškovi proizvodnje 12%: troškovi izrade 2%, zarada tvornice 2%, materijal 8%.
Plaće 0,4%; Prijevoz i porez 5%; PDV 25%; Marka 32%; dobit 13,5%, istraživanje 11%, reklama 7,5%. Maloprodaja 25,6%

Usluge

Usluga je radnja, a ne roba ili proizvod. Usluga (npr. popravak cipela) u isto je vrijeme i potrošnja. I ti se svakog dana koristiš raznim uslugama. Olovkom zaokruži dnevne aktivnosti koje podrazumijevaju korištenje nečijih usluga.

Sat klavira
14.30 – 15.30

Kino 16.45

Slušanje glazbe
19.45 – 20.15

Škola
7.45 – 13.00

Muzej
19.00 – 19.30

Trening 13.30

Knjižnica
16.00

Prijevoz do kuće
18.30

Dramska grupa
12.00

Prijevoz do škole 7.00

Frizer 18.00

Narodna banka

Hrvatska narodna banka (HNB, od 1990. do 1997. godine Narodna banka Hrvatske) središnja je banka Republike Hrvatske sa sjedištem u Zagrebu. Hrvatska narodna banka odgovorna je za održavanje stabilnosti cijena u Republici Hrvatskoj i izdavanje novčanica i kovanog novca. U obavljanju svojih poslova samostalna je, neovisna i odgovorna Hrvatskom saboru. HNB je u isključivom vlasništvu Republike Hrvatske, koja jamči za sve njezine obaveze. Hrvatsku narodnu banku zastupa guverner HNB-a, a od srpnja 2012. to je prof. dr. sc. Boris Vujčić. HNB djeluje u skladu sa Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci.

Pronađi 7 pogrešaka:

Iako na prvi pogled ove dvije novčanice izgledaju identično, na njima se nalazi nekoliko razlika. Možeš li ih pronaći sve?

Provjeri je li original

Koje sigurnosne oznake ima novčanica od 20 kuna?

Papir

Pod prstima se može napipati da je papir hrapav i čvrst. Neki dijelovi na prednjoj strani tiskani su postupkom dubokog tiska reljefno, što se osjeća i pod prstima.

UV boja i serijski broj

Oznake serije i serijskog broja pod ultraljubičastim svjetlom fluoresciraju u zelenoj boji.

Preljevajuća boja

Kad se novčanica zakreće, ovisno o kutu gledanja uočavaju se manje i veće oznake nominalne vrijednosti, dok se boja izmjenjuje iz srebrne u zlatnu.

Zaštitna nit

Kad se kroz novčanicu gleda prema izvoru svjetlosti, na zaštitnoj niti koja ide duž cijele širine novčanice može se vidjeti natpis „20 HRK“.

Vodeni znak

Kad se kroz novčanicu gleda prema izvoru svjetlosti, vidi se crtež u svjetlijim i tamnijim nijansama boje papira u obliku portreta s lica novčanica.

Tisak novčanica

Provjeri još jednom jesu li naznačena sva obilježja na tvojoj novčanici. Na novčanici se moraju naći sljedeća obilježja:

10 (2)
Tornjevi (2)
Utisnut toranj (1)
Hologram (1)

Ovdje je možeš sačuvati!

Hrvatske novčanice

Priču o hrvatskim kovanicama potraži na izložbi, a ovdje možeš vidjeti aktualne novčanice kuna:

Lice: Portret hrvatskog bana Josipa Jelačića (1801.-1859.)

Lice: Portret Stjepana Radića (1871.-1928.), hrvatskog političara, žrtve atentata u Narodnoj skupštini 1928. godine

Naličje: Motiv dvorca grofa Eltza u Vukovaru i motiv „Vučedolske golubice“, keramičke kulture posude u obliku ptice

Naličje: Motiv zgrade glavnog zapovjedništva u Osijeku, građevine iz 1926. godine i tlocrt stare Tvrde u Osijeku

Lice: Portret hrvatskog kneza Frana Krste Frankopana (1643.-1671.) i hrvatskog bana Petra Zrinskog (1621.-1671.)

Lice: Portret Dubrovčanina Ivana Gundulića (1589.-1638.), najvećeg pjesnika hrvatske barokne književnosti

Lice: Portret Marka Marulića (1450.-1524.), književnika i humanista, oca hrvatske književnosti

Naličje: Tvrđava Starog grada u Varaždinu (12.-16. stoljeće), tlocrt Starog grada

Naličje: Motiv Dubrovnika, a u podnožju pročelje Kneževa dvora, građevine iz petnaestoga stoljeća

Naličje: Motiv Dioklecijanove palače u Splitu, kasnorimske građevine, i lik hrvatskog vladara iz jedanaestog stoljeća

Lice: Portret Jurja Dobrića (1812.-1882.), biskupa u Poreču i Trstu

Lice: Portret Ivana Mažuranića (1814.-1890.), hrvatskog bana i pjesnika, fragment Bašćanske ploče

Lice: Portret Ante Starčevića (1823.-1896.), najistaknutijeg borca svog vremena za hrvatsku nacionalnu ideju

Naličje: Motiv Arene u Puli, tlocrt gradila Motovuna u Istri

Naličje: Motiv crkve Sv. Vida u Rijeci i tlocrt crkve Sv. Vida

Naličje: Motiv spomenika prvom hrvatskom kralju Tomislavu (925.), i motiv pročelja katedrale u Zagrebu utemeljene 1217. godine

Kviz „Narodna banka“

Odgovore iz računalnog kviza možeš ovdje označiti.

Koja je međunarodna oznaka za hrvatsku kunu?

- ☐ EUR
- ☐ HUF
- ☐ HRK

Što je prikazano na novčanicama kuna?

- ☐ životinje
- ☐ povijesne osobe
- ☐ biljke

Kome je dozvoljeno tiskanje novčanica?

- ☐ svakome tko ima kopirni uređaj
- ☐ svakoj banci
- ☐ samo narodnoj banci

Što nije zaštitno obilježje novčanica?

- ☐ hologram (= trodimenzionalna slika)
- ☐ pečat
- ☐ vodeni znak

Što je prikazano na prednjoj strani novčanice od 100 kuna?

- ☐ dva labuda u letu
- ☐ portret Ivana Mažuranića
- ☐ portret W. A. Mozarta

Koje kovanice kuna postoje u Hrvatskoj?

- ☐ od 1, 5, 15, 25, 30 kuna
- ☐ od 1, 2, 5, 25 kuna
- ☐ od 1, 3, 10, 15, 25 kuna

Koje je boje novčanica od 10 kuna?

- ☐ sivo/zelene
- ☐ ljubičaste
- ☐ crvene

Koje boje su kovanice u Hrvatskoj?

- ☐ zlatne i srebrne
- ☐ crvene i zelene
- ☐ ljubičaste i narančaste

Koje su tri radnje potrebne da bi se ustanovila originalnost novčanice?

- ☐ pogledati, izgužvati, poderati
- ☐ pogledati, opipati, nagnuti
- ☐ oprati, osušiti, izrezati

Narodna banka postoji

- ☐ u svakoj državi
- ☐ u svakom gradu
- ☐ u svakoj općini

Banka

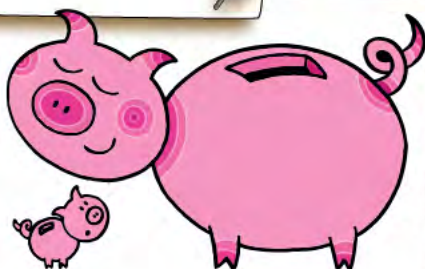
Štednja – Kamata

Pod pojmom štednja podrazumijevamo izdvajanje novca kako bismo ga prikupili zbog naknadnog korištenja za određeni cilj.

Odlučiš li svoj novac štedjeti na računu u banci, dobit ćeš kamatu. To je moguće zato što se banka tim novcem koristi za

svoje poslove te time zarađuje novac. Zarađenim novcem banka isplaćuje plaće svojim zaposlenicima, zakup za svoje poslovnice i drugo.

Dio te zarade banke ti vraćaju upravo preko kamate. Što se duže tvoj novac nalazi na bankovnom računu i kamate su veće.

Koliko si novca uštedio/uštedjela na izložbi?

Opipaj kovanice i pogodi

Naše su kovanice različitih veličina. Na taj način slijepi i slabovidni ljudi mogu razlikovati kovanice. U banci, u sklopu izložbe, nalazi se pult s 4 otvora unutar kojih možeš rukom dodirnuti povećane kovanice. Pokušaj pogoditi o kojim se kovanicama radi.

Svoj odgovor zaokruži.

Porijeklo novčića / EU

Iz koje države potječe koja kovanica može se utvrditi na osnovu poledine kovanice (reversa).

Pokušaj povezati kovanice s državama njihova porijekla.

Savjet: obrati pozornost na ono što je prikazano na kovanicama.

Rješenja

Na poledini novčića može se vidjeti kojoj zemlji pripada

Luksemburg

Finska

Belgija

Austrija

Monako

Njemačka

Nizozemska

Malta

Francuska

Irska

Vatikan

Cipar

Italija

Slovenija

Slovačka

Grčka

Španjolska

San Marino

Hrvatska

Estonija

Portugal

NAPOMENA: Okreni stranicu prema izvoru svjetlosti i pokušaj otkriti poklapaju li se nazivi država sa str. 20 s kovanicama na str. 19.

Falsifikati (krivotvorine)

Na izložbi ćeš moći vidjeti dvije vage – pročitaj u koje su se svrhe koristile.

S pomoću položaja uspravne kazaljke na vagi primjetne su već i male razlike u težini na obje strane vage. Ta je kazaljka nekad bila vrlo važna jer su ljudi mjerenjem htjeli provjeriti jesu li novčići pravi.

Stavili bi novčić za koji su znali da je pravi na jednu stranu vage, a novčić kojeg treba provjeriti na drugu.

Krivotvoritelji bi često uzimali jeftiniji i lakši materijal, ali kad bi pravi novčić bio teži od drugoga, ljudi bi odmah znali da je drugi novčić krivotvoren.

Štedna kasica

Na izložbi ćeš vidjeti različite štedne kasice. Štedne kasice postoje još od 2. stoljeća pr. Kr.

Bile su važne osobito u vrijeme kad ljudi nisu mogli staviti svoj novac na račun u banci.

Napravi sam/a svoju štednu kasicu

1. Uzmi praznu kutiju s poklopcem.
2. Napravi otvor na poklopcu, neka ti netko od odraslih pomogne.
3. Ukrasi kutiju tako što ćeš na nju zalijepiti šareni papir.
4. Možeš je i obojiti ili zalijepiti na nju razne sličice.
5. Sad možeš ubaciti novac kroz otvor.
6. Ako želiš, prikupljeni novac možeš odnijeti u banku i otvoriti dječju štednju.

Postoje razni načini za ulaganje novca. Mnogi ljudi novac štede na štednom računu i za to dobivaju kamate, dok ga drugi ulažu.

Jedan je način ulaganja kupnja dionica. Kupnjom dionica kupuje se i mali dio nekog poduzeća.

Ovisno o tome koliko dobro ili loše poduzeće posluje, vrijednost njegovih dionica raste ili pada.

To znači da se dionicama može zaraditi dosta novca, ali i izgubiti.

Dionice

Burza funkcionira kao velika tržnica. Kao što na tržnici postoje trgovci koji na svojim štandovima prodaju različite proizvode, npr. sir, povrće, meso ili cvijeće, postoje i različite burze. Na burzi vrijednosnih papira trguje se vrijednosnim papirima tj. udjelima u poduzećima (dionicama), na financijskoj burzi novcem i valutama, a na robnoj burzi sirovinama.

Mnogi žele nešto kupiti ili prodati pa je na burzi veoma dinamično. Zbog toga su tu brokeri - ljudi koji za nas kupuju i prodaju dionice, robu ili novac. Kako bi se lakše i brže snalazili na burzi, brokeri su osmislili vlastiti jezik znakova.

Pokušaj povezati znakove s točnim značenjem.

Pedeset

a

Vani sam

b

Kupiti

c

Koliko?

d

Plin

e

Preprodati

f

1

2

3

4

5

6

Kviz „Banka“

Ovdje možeš označiti odgovore iz računalnog kviza.

Kako se zove novac koji ljudi posuđuju od banke?

- ☐ kredit ☐ dar ☐ kreta

Što dobiješ od banke kad položiš novac na svoj štedni račun?

- ☐ kantu ☐ kamatu ☐ mišiće

Kad posuđuješ novac od banke, koliko moraš vratiti banci?

- ☐ više ☐ jednako ☐ manje

Što se posjeduje kad se kupi dionica?

- ☐ mali udio u poduzeću
☐ kemijska olovka
☐ buket cvijeća

Gdje odrasla osoba može saznati koliko novca ima na računu?

- ☐ na izvodu s računa
☐ na crnoj ploči u banci
☐ u novinama

Na što trebaš obratiti pažnju kad plaćaš kreditnom karticom ili karticom računa?

- ☐ da se ne potroši više nego se ima na računu
☐ da karticu potpišu svi prijatelji
☐ da je na kartici slika slona

Kad se novac štedi u banci, iznos se s vremenom:

- ☐ povećava ☐ smanjuje ☐ ne mijenja se

Za novac koji štediš u banci ona ti daje kamatu jer:

- ☐ voli čuvati i brojati taj novac
☐ posuđuje taj novac i time zarađuje
☐ želi te nagraditi zato što štediš

Poduzeća svojim zaposlenicima plaće isplaćuju:

- ☐ na račun
☐ na kredit
☐ preko goluba pismošće

Kupnja vrijednosnih papira je:

- ☐ sigurno ulaganje novca
☐ rizično ulaganje novca
☐ ulaganje novca

Budžet

Što mi je potrebno za život?

U svakodnevnom je životu važno voditi brigu o kućnom proračunu. I djeca moraju naučiti pravilno raspolažati novcem.

Ako dobivaš džeparac, on ti može poslužiti. Radi lakšeg nadzora nad svojim novcem, u ovu tablicu unesi sve svoje prihode i troškove. Ako znaš koliko si novca potrošio/la, onda znaš i koliko ti je novca preostalo za štednju ili trošenje.

Unosom svih troškova u tablicu imat ćeš bolji uvid i u bespotrebne kupnje. Kome su npr. potrebne četiri crvene majice odnosno je li zaista neophodno dvaput dnevno kupovati sokove i čokoladice?

Prihodi		Izdaci		Stanje na računu
Odakle?	Koliko?	Na što?	Koliko?	

Novac nije sve u životu

Sam novac ne čini nas sretnima.

Mnogi ljudi došli su do sljedećih zaključaka:

- samo kod vrlo siromašnih, onih koji žive ispod apsolutne linije siromaštva, postoji veza između novca i sreće. Čim su zadovoljene osnovne potrebe, novac više ne utječe na doživljaj sreće.
- Martin Seligman ispitivao je dobitnike velikih iznosa novca. Tri mjeseca bili su sretniji nego prije, a onda bi se ponovno vratili na prvobitnu razinu sreće i nisu se više razlikovali od drugih.
- usporedbom 54 države svijeta na temelju razine sreće njihovih stanovnika, prvo i drugo mjesto zauzeli su stanovnici siromašnijih zemalja.

Organiziranje slobodnog vremena, dobar provod i zadovoljstvo ne moraju uvijek mnogo koštati. Zdravlje i dobri prijatelji ne mogu se kupiti.

Možeš, na primjer:

- organizirati igranje svoje omiljene društvene igre
- nacrtati kredom na asfaltu ploču za „školicu“
- u jesen skupljati šareno otpalo lišće i prešati ga za uspomenu

Moje ideje

.....

.....

.....

.....

Evo za tebe jednog besplatnog vica:

Starija gospođa na šalteru u banci podigla je sav svoj novac.
Nakon deset minuta vratila se i sve ponovno uplatila.

„Zašto ste uopće podizali sav novac?“ upitao je službenik.

„Smijem ga valjda jednom i prebrojati!“

Znaš li ti neki vic na temu novca?

Kino u oblacima

Jesi li ikad ležao/la na livadi
i promatrao/la nebo? Oblaci
često izgledaju smiješno,
čudno ili jednostavno
fantastično.

Pogledaj kroz prozor i pronadi oblak.
Na što te oblak podsjeća?

Bogati i siromašni

Donacije

Mnogi ljudi doniraju dio novca, stvari ili robu onima kojima je pomoć neophodna. Postoje brojni projekti i organizacije koje bez novčanih i robnih donacija ne bi mogle raditi. Pomažu ugroženim skupinama u našem društvu kao što su ljudi s niskim primanjima, nezaposlene, a radno sposobne osobe, stanovnici ruralnih područja, starije osobe s niskim mirovinama, osobe s raznim zdravstvenim poteškoćama i invaliditetom, izbjeglo i raseljeno stanovništvo te osobe pogođene elementarnim nepogodama kao što su poplave.

Na slikama ispod teksta možeš vidjeti organizacije koje su predstavljene detaljnije na izložbi. Pretpostavimo da možeš donirati 5.000 kuna. Kome bi ih bilo najprikladnije donirati? Hoćeš li podijeliti iznos od 5.000 kuna na manje iznose i nekoliko organizacija ili ćeš cijeli iznos dati jednom projektu? **Označi!**

SOS DJEČJE
SELO
HRVATSKA

CRVENI NOSOVI
KLAUNOVIDOKTORI

Plavi Andeo

mali
zmaj

HUMANITARNO DRUŠTVO

KRIJESNICA

udruga za pomoć djetetu i obitelji

udruga za pomoć djetetu i obitelji

udruga za pomoć djetetu i obitelji

UDRUGA ZA SKRB AUTISTIČNIH OSOBA RIJEKA

ASSOCIATION FOR THE CARE OF AUTISTIC PERSONS

Srpskih ulokata 1, 51000 RIJEKA, CROATIA

Ako želiš, na izložbi možeš podržati udrugu „Rijeka ljubavi“ iz Osijeka i pomoći stvarom donacijom. Kutiju za prikupljanje donacija za ovu udrugu pronađi na izložbi. Nakon završetka izložbe 10.12.2016. sav prikupljeni novac bit će uplaćen na račun udruge.

„Rijeka ljubavi“, humanitarna udruga iz Osijeka, osnovana je s ciljem pomaganja siromašnim i socijalno ugroženim građanima te obiteljima s troje i više djece koji žive na rubu siromaštva; zlostavljanim osobama, osobama liječenim od različitih vrsta bolesti i ovisnosti, udrugama djece s posebnim potrebama te pružanja posebne pomoći umirovljenicima.

Ljudska i dječja prava

Svi ljudi su ravnopravni. Imaju prava koja im pripadaju neovisno o državljanstvu, vjeri, boji kože ili mjestu rođenja. Ona se nazivaju ljudskim pravima. I djeca imaju ta prava. Djeca se rađaju s temeljnim slobodama i pravima koja pripadaju svim ljudskim bićima. Znaš li koja su to prava? Znaš li da postoji zakon koji se zove Konvencija o pravima djeteta? Tvoja prava predstavljaju ono što smiješ raditi i ono što ljudi koji su odgovorni za tebe moraju učiniti radi osiguranja tvoje sreće, zdravlja i sigurnosti. Naravno, i ti imaš odgovornost prema drugoj djeci i odraslima, kako bi i oni mogli ostvarivati svoja prava. Konvencija je dogovor između zemalja da će poštovati isti zakon. Kad vlada neke zemlje prihvati Konvenciju, znači da pristaje poštovati zakon koji je napisan u toj Konvenciji. Ovdje možeš pročitati dijelove Konvencije o pravima djeteta:

- 1. Pravo na jednakost.** Nijedno dijete ne smije biti zapostavljeno.
- 2. Pravo na zdravlje.** Djeca imaju pravo živjeti zdravo, biti zaštićena i ne patiti.
- 3. Pravo na obrazovanje.** Djeca imaju pravo obrazovati se u skladu sa svojim potrebama i sposobnostima.
- 4. Pravo na roditeljsku skrb.** Djeca imaju pravo na ljubav i brigu obaju roditelja, kao i na siguran dom.
- 5. Pravo na privatnost i integritet.** Djeca imaju pravo na privatnost kao i na to da budu uvažavana.
- 6. Pravo na iznošenje mišljenja, podatke i slušanje.** Djeca imaju pravo, kod svih pitanja koja se njih tiču, odlučivati zajedno s ostalima, kao i iskazati što misle. Imaju pravo na sve informacije koje su im potrebne da bi stvorili svoje mišljenje.
- 7. Pravo zaštite u ratu ili u izbjeglištvu.** Djeca imaju pravo biti posebno zaštićena u ratu ili izbjeglištvu.
- 8. Pravo na zaštitu od izrabljivanja.** Djeca imaju pravo na zaštitu od nasilja, zlostavljanja ili izrabljivanja.
- 9. Pravo na slobodno vrijeme, igru i mir.** Djeca imaju pravo igrati se, odmarati i biti kreativna.
- 10. Pravo na skrb u slučaju invaliditeta.** Djeca s invaliditetom imaju pravo na brigu, kao i na poticanje na aktivno sudjelovanje u životu.

.....

.....

.....

.....

Milijunski studio

Jedan milijun (1.000.000) je veliki broj.

Kako ga ti zamišljaš? Kad bi na kolažnom bloku obojao/la svaki kružić, da dobiješ broj od milijun, morao/la bi na dva i pol bloka obojiti sve kružice s prednje i stražnje strane.

Na sljedećoj stranici prikazano je 1.000 kružića. Koliko vremena ti je potrebno za obojiti jedan red?

.....

Možeš li izračunati koliko bi ti vremena trebalo za bojenje 1.000.000 kružića?

.....

Izmjeri se

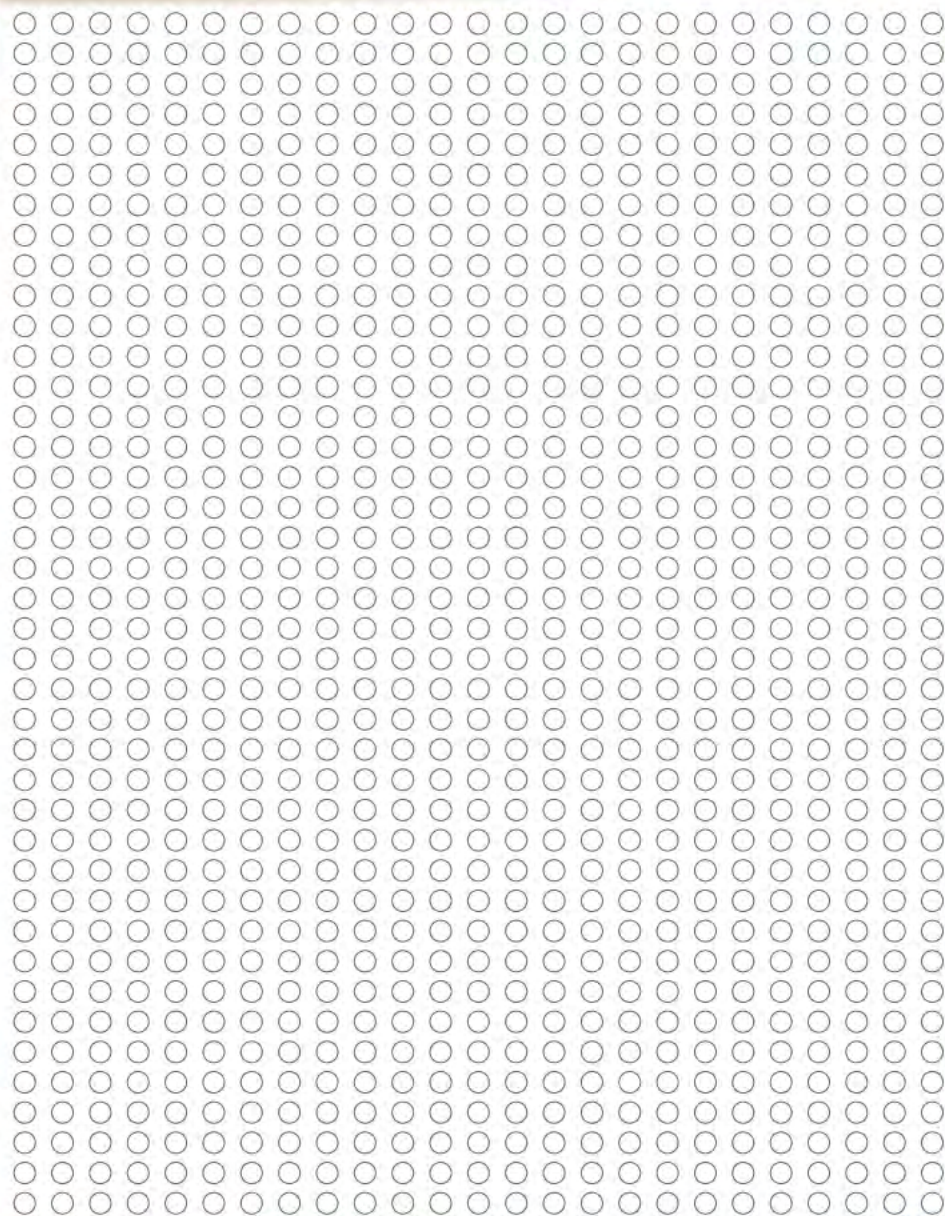
Odredi svoju visinu!

Na izložbi postoji posebna letvica za mjerenje.

Jesi li se već izmjerio/la?

**Koja je tvoja visina
na toj letvici?**

Koliko bi ti vremena bilo potrebno za bojenje milijun krugova -
dakle 1.000 puta više nego na ovoj ploči!

Luksuz

Što bi kupio/la sebi kada bi imao/la mnogo novca? Na koje stvari bogati ljudi lako troše novac kao da „bacaju novac kroz prozor“?

Na izložbi postoji dio pod nazivom „Luksuz“.

Budi pažljiv/a - za ulazak u ovaj dio moraš dati mnogo novca.

Čim uđeš u „Luksuz“, smanjit će ti se količina novca na štednom računu, a gotovo da nećeš ni primijetiti.

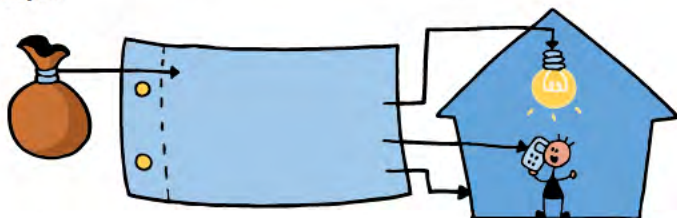
To se nekad događa i u životu. Pomisli npr. na svoj mobilni telefon. Možda ti se nekad dogodilo da si previše telefonirao/la i da si kasnije dobio/la veliki račun za mobitel. Za taj si luksuz morao/la platiti. Na što ti „bacaš novac kroz prozor“?

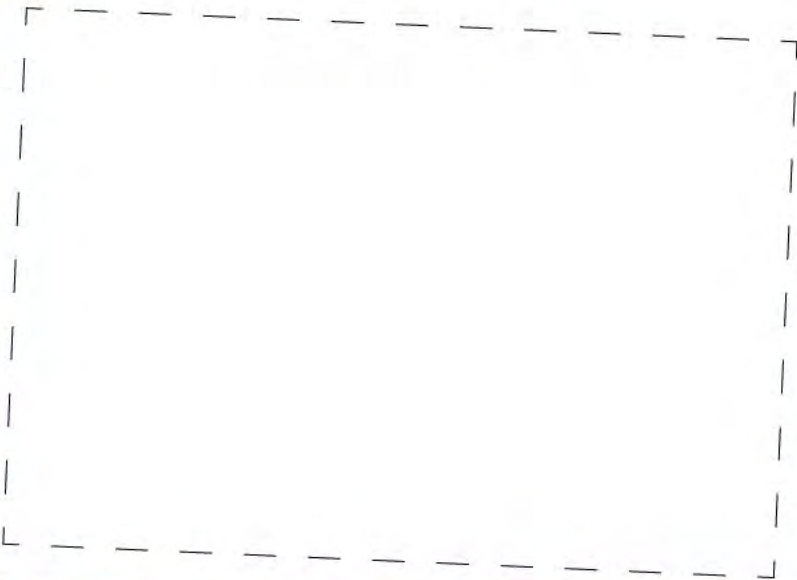
Izvod s računa

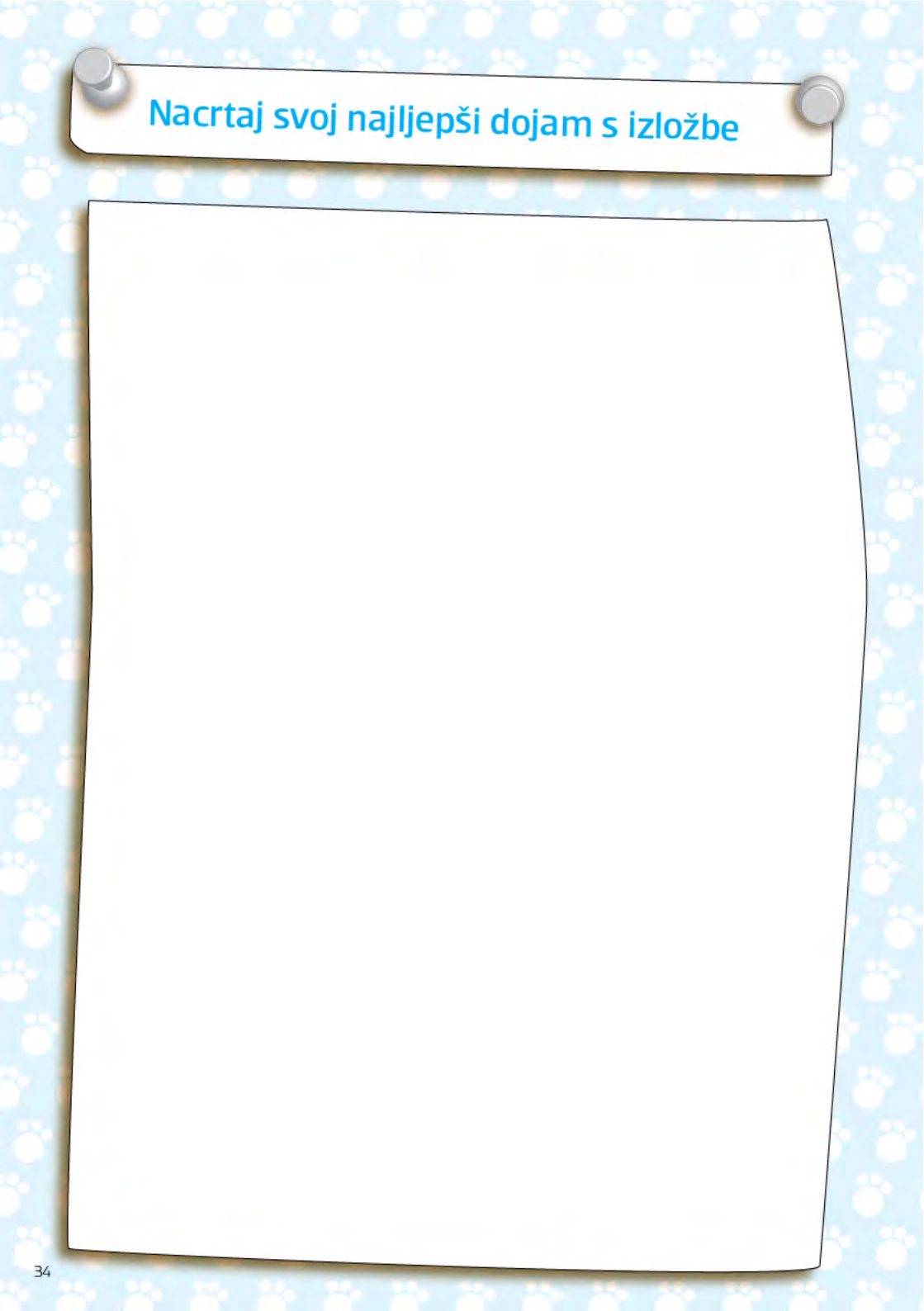
Na izložbi si kroz posao zaradio/la novac i potrošio/la ga u trgovini ili na neki drugi način. Ljudi koji imaju račun dobivaju izvod s računa.

Tu mogu točno vidjeti koliko su novca zaradili, investirali, potrošili i uštedjeli.

I ti možeš na kraju izložbe ispisati izvod sa svog računa. Zalijepi ga u prozor ispod.

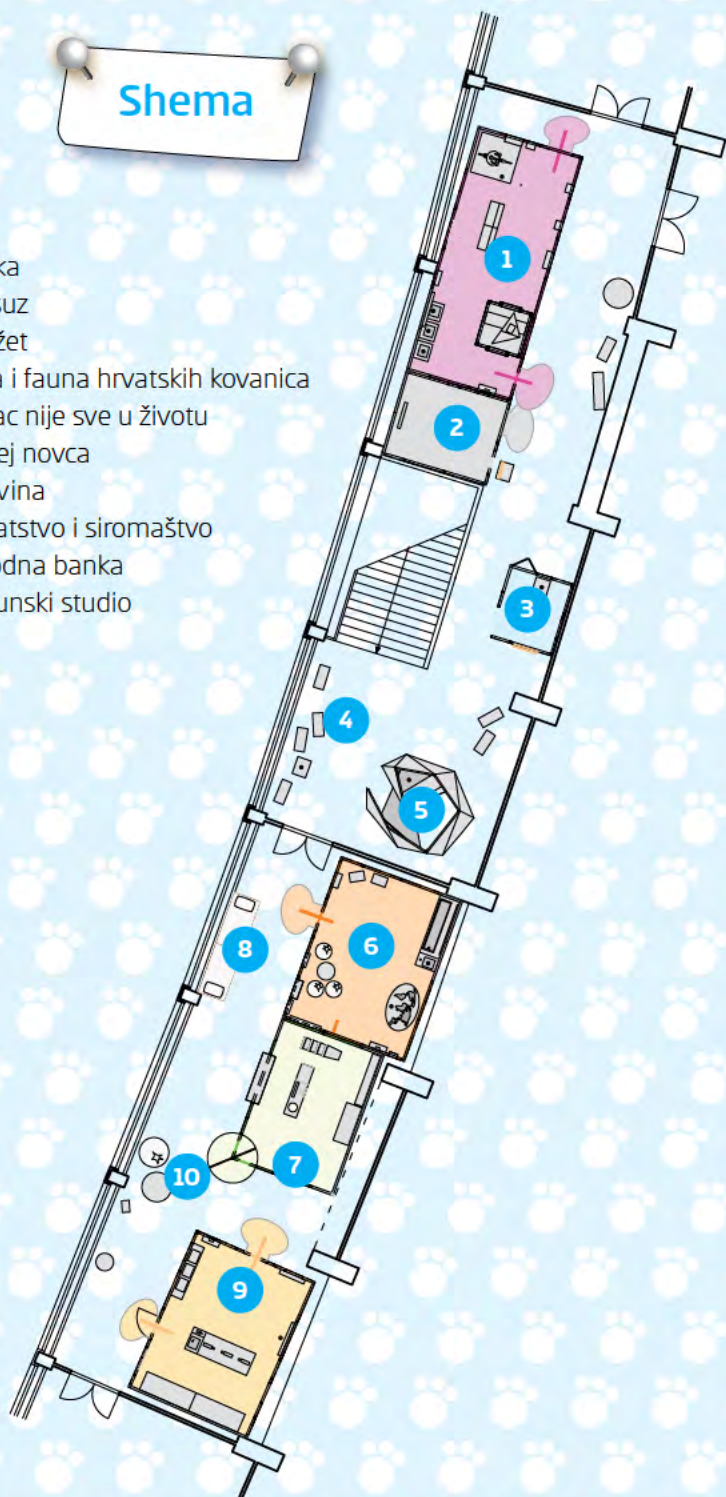

Nacrtaj svoj najljepši dojam s izložbe

Shema

1. Banka
2. Luksuz
3. Budžet
4. Flora i fauna hrvatskih kovanica
5. Novac nije sve u životu
6. Muzej novca
7. Trgovina
8. Bogatstvo i siromaštvo
9. Narodna banka
10. Milijunski studio

zoom
KINDERMUSEUM

„ABECEDA NOVCA“ Interaktivna izložba Dječjeg muzeja ZOOM iz Beča u suradnji s Dječjim muzejom FRida & freD iz Graza.

ERSTE
Group

Izložba je inicirana od strane Erste Grupe i dio je programa Sponzorstva za bolje sutra.

WIENER
OSIGURANJE
VIENNA INSURANCE GROUP

www.wiener.hr

Tehnički muzej
Savska cesta 18, Zagreb
www.tehnicki-muzej.hr

